

ΘΕΜΑΤΑ

1) Τις η διαπραχθείσες γίνονται δική μας -
Γενικά -

1. Η δυνάμις χείρας.

α) Το περιεχόμενον και η αξία της δυνάμτος χείρας

β) Η ενέργεια της δυνάμτος χείρας

γ) Η οικονομία η οποία κατ' εφεξής -

δ) Η βία της, και τα κίνητρα της βίας της οικονομίας -

2) Η ενεργεια μας - Γενικά -

α) Η δύναμις της ενεργείας

β) Η αξία και τα χαρακτηριστικά της ενεργείας

3) Το ψωμίον η κείρα της χείρας - Γενικά -

α) Το ψωμίον του βαπτιστικού

β) Το ψωμίον του τρισηκού

4) Το ψωμίον της δυνάμτος χείρας

α) Το ψωμίον της δυνάμτος χείρας

5) Το ψωμίον του ψαύου

6) Το ψωμίον του ψαύου

6) Περὶ τῶν ἐργῶν καὶ τῶν ἐργῶν - Γενικά

1. Το ἔργον

α) ὁ ἄνθρωπος

β) ἡ κίνησις καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἔργων

γ) ἡ ἀξία τῶν ἐργῶν καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐργῶν

δ) ἡ ἀξία τῶν ἐργῶν καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐργῶν

7) 2. Ἡ ψυχή του ψαύου ἄλλως

α) ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐργῶν

β) ἡ ἀξία τῶν ἐργῶν

γ) ἡ ἀξία τῶν ἐργῶν. Οἱ κῆποι οὐ ποιοῦν καὶ ἡ

καμνὴ γῆ -

ΠΟΣ Η ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΗ ΓΙΝΕΤΑΙ ΔΙΚΗ ΜΑΣ

Γενικά

Με τὸ σταυρικὸ θάνατο τοῦ Κυρίου ἀπεικονιστῆται ἡ σχέση καὶ ἡ κοινωνία μεταξύ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀνοίξει ὁ δρόμος γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴν αἰωνιότητα τοῦ ἀνθρώπου. Γιὰ νὰ μπορέσει ὁμῶς ὁ ἀνθρώπος νὰ κἀνει διὰ τοῦ τὰ ἁγὰὰ πού προέρχονται ἀπὸ τὴ σταυρικὴ θυσία τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἀνάστασή του, εἶναι ἀνάγκη ὁ ἁγὰος Θεὸς νὰ τείνει πρὸς τὸν ἀνθρώπο τὴ χεῖρα ἐπιτηρίας, προσφέροντάς του τὴ θεῖα χάρι.

Ἡ θεῖα χάρις εἶναι ἡ δύναμη μετὰ τὴν ὁποία ὁ ἀνθρώπος οἰκειοποιεῖται, δηλαδὴ κἀνει διὰ τοῦ, τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου. Αὐτὸ ὁμῶς δὲν γίνεταὶ κατὰ τρόπο αὐτόματο, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀκολουθηθεῖ μιὰ διαδιασία ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη θέληση τοῦ ἀτόμου (Μαρκ. 1' 34: «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν... ἀκολουθεῖτω μοι») διέρχεται διὰ τῆς Ἐπιλησίας καὶ ὀδηγεῖ στὴ χορήγηση ἀπ' αὐτὴ τῶν μυστηρίων τῆς. Ἡ θεῖα χάρις εὑρίσκειται ἀποταμιευμένη στὴν Ἐπιλησία καὶ μεταδίδεται στοὺς πιστοὺς μετὰ τὰ ἁγὰ μυστήρια. Στὴν Ἐπιλησία ὑπάρχει ὁ Χριστὸς. Στὴν Ἐπιλησία καὶ ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐπιλησία δὲν ὑπάρχει ἡ θεῖα χάρις, οὔτε ἄφεση ἁμαρτιῶν, οὔτε ἀπολύτρωση, οὔτε δικαίωση, οὔτε σωτηρία.

Ἔτσι, στὸ παρὸν μέρος τῆς δογματικῆς μας, θὰ ἀναφερθοῦμε στὴ θεῖα χάρι, στὴν Ἐπιλησία καὶ στὰ μυστήρια.

1. Η ΘΕΙΑ ΧΑΡΙΣ

α) Τὸ περιεχόμενο καὶ ἡ οὐσία τῆς θεῖας χάριτος

Ἡ θεία χάρις είναι ἡ δωρεά, ἡ ἀγάπη, ἡ εὐνοια καὶ ἡ βοήθεια, τὴν ὁποία προσφέρει ὁ Θεὸς στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ εὐσπλαχνία καὶ ἀγαθότητα. Εἶναι μιὰ μεγάλη δύναμη, ἀποφασιστικὴ γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τοῦ ἀνθρώπου στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀρετῆς. Ἡ θεία χάρις δίδεται στὸν μαθητά μας δωρεάν. Δὲν ἀποτελεῖ μισθὸ ἢ ἀνταμοιβὴ καλῶν ἔργων καὶ κήπων καὶ δυσιῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ δωρεά αὐτὴ ἀπορρέει ἀπὸ τὴ σταυρικὴ θυσία καὶ τὴν ἀνάστασι τοῦ Κυρίου καὶ δίνεται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Τὴν ἀναγέννηση δηλαδὴ ποὺ φέρει στὸν ἄνθρωπο ἡ θεία χάρις καὶ τοὺς πνευματικοὺς καρποὺς τῆς ζωῆς μόντα στὸ Χριστὸ ἐνέρχει καὶ χορηγεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Ἡ Ἁγία Γραφή διὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου τὸ διακηρύσσει σαφέστατα (Ρωμ. ια' 6): «εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων» καὶ (Ρωμ. ε' 15): «ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δωρεά ἐν χάριτι τῆ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πολλοὺς ἐπέρισσευσε».

Ἡ ἀπολύτρωσή μας ἡ ὁποία συνετελέσθη ἀπὸ τὸ Λυτρωτὴ ἐξ ἀντικειμένου στὴν ἱστορία, εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταστῆ καὶ ὑποκειμενικὴ καὶ προσωπικὴ ἀπὸ τὸν μαθητά μας, οἱ ὁποῖοι ματερχαζόμεθα «μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν» (Φιλιπ. β' 12). Ἡ ἰδιοποίηση αὐτὴ γίνεται μὲ τὴ ζωοποιὸ καὶ ζωτηριώδη ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ ὑποκειμενικὴ αὐτὴ προσοικείωση τῆς ἀπολυτρώσεως δὲν δά πρέπει καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ νοηθεῖ ὡς ἔξωτερικὴ, μηχανικὴ καὶ μαχικὴ. Τὸναντίον. Εἶναι ἀποτέλεσμα δύο παραχόντων, τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρώπινου, δηλαδὴ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς ἐλευθέρως «συνερχασίας» τοῦ ἀνθρώπου ἀφ' ἑτέρου. Ἡ συνάντησι αὐτὴ ἡ-

χείται βεβαίως πάντοτε και επιπαρατεί ο θεός παράχων.

Ἐπισημαίνεται ὅτι μέ τῆ λέξη «συνεργασία» οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐννοοῦν τήν ἐνεργό συμμετοχή τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως κατά τήν πρόοδο τοῦ ἀγιασμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἢ καί εὐρύτερα τῆς καθόλου σωτηρίας του.

Ἐτσι ἀπό τή μία πλευρά μέν ὁ πανάχατος θεός μέ τή χάρι του ἐνεργεῖ τήν κλήση, τό φωτισμό, τή μετάνοια καί τήν ἐπιστροφή τοῦ ἀμαρτωλοῦ καί ἀπολογούδως τή δικαίωση, τήν ἀναγέννηση καί τόν ἀγιασμό του στήν Ἐκκλησία, μέ βάση τό ἀπολυτρωτικό ἔργο τοῦ Σωτῆρος. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά δέ ὁ ἐλεύθερος ἀνθρώπος, ἀφοῦ ἀποδεχθεῖ τή χάρι αὐτή πού του προσφέρεται, συνεργεῖ ἐλεύθερα στό ἔργο τῆς σωτηρίας του μέ τήν ὀρθή πίστη του καί τὰ ἀγαθά του ἔργα. Ἐπισημαίνεται ὅτι αὐτό γίνεται, καθὼς μάς τό τονίζει ἡ Ἁγία Γραφή (Γαλ. ε' 6) μέ τήν διά τῆς ἀγάπης «ἐνεργουμένη πίστη» καί ἀποφεύγεται ἔτσι καθε μηχανικό ἢ μαγικό στοιχείο στή δικαίωση καί σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ θεός θέλει νά δωθοῦν ὅλοι οἱ ἀνθρώποι (Α' Τιμ. β' 4): «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν». Δέν σώζονται ὅμως ὅλοι, εἴτε λόγῳ τῆς κακῆς χρήσεως τοῦ αὐτεξουσιοῦ ἀπ' αὐτούς, εἴτε λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ θεός σώζει μέ τήν ἀγάπη του μόνον ἐμεινούς πού ἐλεύθερα ἀποδέχονται τήν ἐπιτέλεση τοῦ θελήματός του καί τῶν ἐντολῶν του. Ἐτσι οἱ δύο αὐτοί παράχοντες, ὁ θεός καί ὁ ἀνθρώπινος, συνεργάζονται ἁρμονικά στό ἔργο τῆς ὑποκειμενικῆς προσοικειώσεως τῆς ἀπολυτρώσεως ἀπό τόν καθενα μάς, χιά τήν ὁλοκλήρωση τοῦ ὁποίου εἶναι ἀναγκαῖοι καί οἱ δύο.

Ἡ θεία χάρις εἶναι ἡ πρὸς τόν ἀνθρώπο ἐυδὴλωση τῆς

εὐνοίας καὶ ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἐσωτερικὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν ὁποία, καθὼς εἶπαμε, αὐτὸς θέτει στὴ διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργον τοῦ Κυρίου, καλλιερθεῖ τὴν ζωὴν μὴντὰ ἐπὶ Χριστῷ καὶ προπαρασκευάζει τὴν αἰωνιότητά της. Τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενον καὶ ἡ οὐσία της εἶναι ὅτι παρέχεται δωρεάν λόγῳ τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου καὶ τῆς θυσίας τοῦ Σωτῆρος, γιὰ αὐτὸ τὸ λόγον καὶ καλεῖται «χάρις», πηγάζουσα ἀπὸ τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργον τοῦ Κυρίου.

Τὴν ἀπολύτρωσιν τὴν ματὲρχάζεται κατ' ἐντολήν τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς, τοὺς καρποὺς δὲ αὐτῆς χορηγεῖ ἐπὶ τὴν ἀνθρωπότητα τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ Ἐκκλησία μας, ἀποδίδουν τὴν πίστιν, τὴν διαιώνισιν, τὸν ἁγιασμόν, τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ἐπιτέλεσιν καθὲν ἀγαθοῦ καὶ θεαρέστου ἔργου, ὡς ἐπίσης καὶ ὄλων ἐμείνων ποὺ τελοῦνται ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον καὶ ἀποτελεῖ τὴν ζωογόνον ἀρχὴν καὶ ψυχὴν τῆς Ἐκκλησίας (Ρωμ. ε' 5): «... ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐμμένεται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ Πνεύματος Ἁγίου τοῦ δωδέντος ἡμῖν». Ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς ἐπὶ σημείῳ αὐτῷ τονίζει: «καὶ παρὰ μὲν τοῦ Πνεύματος ἡμῶν ἡ ἀναγέννησις· παρὰ δὲ τῆς ἀναγεννήσεως ἡ ἀνάπλασις· παρὰ δὲ τῆς ἀναπλάσεως ἡ ἐπίγνωσις τῆς ἀξίας τοῦ ἀναπλάσαντος».

Ἡ θεία χάρις, ὅπως ἀναπτύσσουμε πρὸς ἡμᾶς, εἶναι ἀναχαιτὰ διὰ τὸν ἀνθρώπον, παρέχεται δωρεάν καὶ εἶναι καθολικὴ ἀλλὰ ὄχι ἀναχαιτικὴ.

Ἡ θεία χάρις, ποὺ χορηγεῖται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἶναι ἀπολύτως ἀναχαιτὰ καὶ ἀπαραίτητη γιὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, γιὰτί κανεὶς μας δὲν μπορεῖ νὰ σωθεῖ χωρὶς

αυτή και μόνο με τις δυνάμεις του δυναμεις. Κατά τον Μ. Βασίλειο : « ἐν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ἔστιν ἡ σωτηρία ». Ἡ συμμετοχή και συνεργασία τοῦ ἀνθρώπου στο ἔργο τῆς σωτηρίας του δέν είναι παθητική, σάν νά ἐδέχετο αὐτός μηχανικά και μαχικά τις ἐνέργειες τῆς θείας χάριτος, ἀλλά είναι ἐνεργητική και οὐσιαστική. Ἡ θεία χάρις είναι ἀπολύτως ἀναγκαία στον ἀνθρωπο, γιά νά μπορέσει αὐτός νά ἀπαλλαγεί ἀπό τήν προπατορική ἁμαρτία και ὅλα τὰ ἐπαυόλουδά της.

Ἡ σωτηρία είναι δῶρο τῆς θείας ἀγάπης. Ὁ ἀνθρωπος ἀξιούται τῆς θείας χάριτος ὄχι γιά τὰ ἔργα του ἀλλά ἀπό τήν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ. Κάθε καλό πού κάνει ὁ ἀνθρωπος δέν μπορεῖ νά ἀποτελέσει ἀξιόμισθη βάση γιά τήν ἀπόκτηση τῆς θείας βοήθειας, ἡ ὁποία χορηγεῖται ἀπό εὐνοια και εὐδομία τοῦ Θεοῦ (Τίτ. γ' 5) : « Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ἡν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλά κατὰ τόν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας και ἀνακαινώσεως Πνεύματος Ἁγίου ». δηλαδή, ὁ Θεός « μᾶς ἔσωσε ὄχι ἀπό τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς πού ἐκάναμε ἀλλά σύμφωνα μέ τό ἔλεός του, μέ τό λουτρό τοῦ βαπτίσματος, ἐπί ὁποῖο μᾶς ξαναγεννάει και μᾶς ξανακαινουρχώνει τό Ἅγιο Πνεῦμα ». Ἐδῶ δά πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ὁ ἀνθρωπος μπορεῖ, κάνοντας τό ἥθιμό καλό, νά ἀποδεχθεῖ εὐχερέστερα τή σωτηρία, πού τοῦ προσφέρεται. Μέ τήν ἐπιτέλεση τοῦ καλοῦ ὁ ἀνθρωπος προπαρασκευάζεται γιά τήν ἀποδοχή τῆς σωτηρίας και γίνεται πιά ἐπιδεικτικῶς γιά αὐτή. Μεταξύ τῆς ἁμαρτίας και τῆς χάριτος ὑπάρχει τεράστιο χάσμα. Μόνο μέ τή θεία δύναμη είναι δυνατόν ὁ ἀνθρωπος νά μεταπηδήσει στο κρᾶτος τῆς χάριτος. Ἡ θεία χάρις συνιστά τό δῶ-

ρο που δίνει στον άνθρωπο ελευθερία ή αγάπη του Θεού.

‘Η θεία χάρις είναι καθολική αλλά όχι αναγκαστική. Προσφέρεται ελευθερά σε όλους τους ανθρώπους. Κατά τον Ιερό Χρυσόστομο «ή χάρις εις πάντας ἐμμέχεται... μετά τῆς ἴσης μαλοῦσα τιμῆς >». ‘Η ἐνέργεια τῆς θείας χάριτος, ὡς σημειωθεῖ, δέν εἶναι καταναγκαστική καί συντριπτική τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως καί ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου. Καί οἱ δύο συνεργάζονται ἄρμονικά ἔτσι ὥστε ἡ μία νά στηρίζεται στήν ἄλλη καί νά ἀπερχάζονται ἀπό κοινού τήν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Διότι πάλιν κατά τόν Ιερό Χρυσόστομο «ἀμφοτέρων δεχόμεθα καί τῶν παρ’ ἡμῶν καί τῶν παρὰ Θεόν, εἰ μέλλοι μὲν μετά ἀκριθείας σώζεσθαι >». ‘Η ἀνθρωπίνη ἐλευθερία ὑπό τή ροπή τῆς θείας χάριτος ἀποβαίνει τὸ ἀναγκαῖο ληπτικό ὄργανο τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Χωρίς τή μία ἢ τήν ἄλλη ἡ ὑποκειμενική προσομείωση τῆς σωτηρίας δέν εἶναι δυνατόν νά πραγματοποιηθεῖ.

‘Ὅς σημειωθεῖ ὅτι (Ματθ. κ’ 16): «πολλοί γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δέ ἐυκλειτοί >». Δηλαδή πολλοί μὲν μαλοῦνται ἐτή σωτηρία, ἀλλά μή ἀποδεχόμενοι τήν κλήση μαδίστανται αὐτοακριτοί, ἐνῶ ἐυκλειτοί εἶναι οἱ ἀποδεχθέντες τήν κλήση καί ἐξελθόντες ἀπό τόν κόσμο τῆς ἀπωλείας. (Ἀποκ. γ’ 20): «Ἴδου ἔσθημα ἐπὶ τήν θύραν καί κρούω. Ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καί ἀνοίξῃ τήν θύραν, καί εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν καί δειπνήσω μετ’ αὐτοῦ καί αὐτός μετ’ ἐμοῦ >». Μόλις ὁ ἄνθρωπος θελήσει ἐλευθέρως νά «ἀκούσῃ τῆς φωνῆς καί ἀνοίξῃ τήν θύραν >», τότε εἰσέρχεται ὁ Θεός καί ἀρχίζει τὸ ἔργο τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Διότι, κατά τόν Μ. Βασίλειο «ὅπου προαίρεσις ἔτοιμη, τὸ κωλύον οὐδέν. ὁ

χαρ καλών φιλάνθρωπος, ὁ διάμονος εὐτρεπής καί ἡ χάρις ἀφρονος >7.

Ἡ θεία χάρις ὡς καθολική ἀλλά ὄχι ὁμῶς καί ἀναυμαστική, προσφέρεται σέ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς καλῆ στή βωτηρία καί τοὺς συντρέχει καί τοὺς βοηθεῖ στή ἐπιτέλεση καθε ἀγαθοῦ ἔργου. Ἄν ἀπό τοὺς πολλοὺς κλητοὺς παραμένουν μόνον ὀλίγοι, οἱ ἐυλειτοί, τοῦτο ὀφείλεται μόνον στήν ἐλευθέρη βούληση τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁποία ἀποδεχομένη τὴν κλήση εἰσέρχεται στό βασίλειο τῆς χάριτος ἢ ἀπουροῦσα αὐτὴν ἐπιπίπτει ἀπὸ τὴν χάριν.

Ἐδῶ παρίσταται ἀνάγκη νὰ ποῦμε δύο λόγια γιὰ τὸν προορισμὸ τοῦ ἀνθρώπου σέ σχέση μὲ τὴ βούληση τοῦ Θεοῦ. Ὅλα ποὺ λαμβάνουν χώρα ἐπὶ κόσμῳ προϋποθέτουν τὸ χρόνο καί τελοῦνται μὲ βάση τὴν αἰώνια θέληση καί πρόθεση τοῦ Θεοῦ. Εἰδικὰ δὲ ἡ ἀπολύτρωση εἶναι ἡ ἐπιτέλεση τῆς αἰώνιας βουλῆς τοῦ Θεοῦ μέσα στό χρόνο. Βάσει τῶν ἀνωτέρω, τὸ ὅτι ἄλλοι δέχονται καί ἄλλοι δὲν δέχονται τὴ διδασκαλία τῆς χριστιανικῆς πίστεως δὲν ξεφεύχει ἀπὸ τὴν αἰώνια πρόχνηση τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς πρὸ τῆς καταβολῆς τοῦ κόσμου προῦρισε ἄλλους μὲν γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ, ἄλλους δὲ γιὰ τὴν αἰώνια καταδίκη.

Ὁ προορισμὸς δὲν εἶναι αὐθαίρετος καί ἀπόλυτος ἀλλὰ σχετικὸς, γιὰτὶ προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν πίστη καί τὸ βίον τῶν ἀνθρώπων. Γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ ἔχουν προορισθεῖ οἱ μέλλοντες πιστοί, τοὺς ὁποίους προχινῶσκει ὁ Θεός, γιὰ τὴν καταδίκη δὲ οἱ ἀπίστοι καί οἱ φαῦλοι. Ὁ προορισμὸς ἐτηρίζεται ἐπὶ τῆς προχινώσεως τοῦ Θεοῦ, χωρὶς ὁμῶς νὰ αἰρέται ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου. Ἐτεῖ ἐπειδὴ ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἀνθρώπινες συνθη-

μες και δραστηριότητες, δεν είναι δυνατόν εν τω των προτέρων να είναι κανείς βέβαιος ούτε ότι θα μείνει στο κράτος της χάριτος, ούτε ότι έχει προοριστεί για την εωτηρία και την αιώνιο ζωή.

Η Έμνησια μας, η Άχια Γραφή και οι Πατέρες διδάσκουν σαφέστατα την καθολικότητα της χάριτος και της υλήσεως προς τους πάντας και τον έξ αιτίας του έλευθέρου ανθρώπου σχετικό προορισμό. Ο σχετικός προορισμός στηρίζεται στη θεία πρόχηση, καθόσον, αφ' ενός ο Θεός (Ρωμ. η' 29): «οὐς προέχνη, και προώρισε συμμόρφους της εικόνας του υίου αυτού >>, αφ' ετέρου (Α' Κορ. ι' 12): «ὁ δουῶν ἐστάναι βλέπετω μή πέση >>, δηλαδή, «ἐμείνος που έχει την ιδέα, ότι βτεύεται (στην πίστη) μαλά, ἀς προσέχει, μήπως πέσει >>.

Η έλευθερία του ανθρώπου διαδραματίζει ουβιῶδη ρόλο για τη εωτηρία του και το κέρδιμα της αιώνιο ζωής. Είναι πάντως βέβαιον ότι η σχέση της ανθρωπίνης έλευθερίας προς το απόλυτο του Θεού, διαφεύχει και υπέρκειται της κρίσεως και των δυνατοτήτων κατανόσεως της από τον άνθρωπο όλων των εποχών, επομένως και της σημερινής. Η αντινομία την οποία δεν μπορεί να συμβιβάσει ο άνθρωπος νους είναι, πῶς η μέν χάρις του Θεού είναι απόλυτη και εν τούτοις να εξαρτάται αυτή από την ανθρωπινή έλευθερία; Ο άνθρωπος θεωρητικῶς δεν μπορεί να κατανόησει το πῶς η ανθρωπινή έλευθερία δρῶσα στη σχέση με το Θεό δεν παραβλάπτει το απόλυτο του Θεού. Σαν απάντηση μπορεί να δοθεί η σιέψη ότι η παντοδυναμία του Θεού σέβεται την ανθρωπινή έλευθερία, η οποία συνιστά τη βάση της υπάρξεως του ηθιμου κόσμου. Χωρίς την έλευθε-

ρία της προωπιότητας καταρρέει το σύστημα του ηθικού νόμου και ουδμία πλέον αξία έχει η ηθική πράξη. Η Ορθοδοξία αποφεύχουσα την άτοπία « του απόλυτου προορισμού » των Διαμαρτυρομένων, παρέχει στο άτομο την δυνατότητα της ιδιοποιήσεως της χάριτος του Θεού με την ένατένιση του αναπεπταμένου ορίζοντος της ηθικής ελευθερίας.

β) Η ενέργεια της θείας χάριτος

Η θεία χάρις μεταχουσα τον άνθρωπο στην εν Χριστώ ζωή τον διαιώνει, τον αγιάζει και τον καθιστά υληρονόμο της αιώνιου βασιλείας. φωτίζει δε, ενισχύει και κρατύνει τις φυσικές δυνάμεις του ανθρώπου στο δρόμο της σωτηρίας. Προηγείται η υλήση, η επιστροφή ες το Χριστό, η προπαρασκευή δηλαδή της διαιώσεως, η διαιούση η ο αγιασμός και η δόξα. Ο απόστολος Παύλος, τή διαδιαβία αυτή την διατυπώνει με κρυστάλλινη διαύγεια (Ρωμ. π' 30): « οὓς ἐμάλεγε, τούτους και ἐδιαιώσεν· οὓς δέ ἐδιαιώσε, τούτους και ἐδόξασε ».

Προτού εισέλθουμε στην ανάπτυξη των διαδιαβιών της επενεργείας της θείας χάριτος αναφέρουμε δύο χωρία του αποστόλου Παύλου, σχετιζόμενα με τους καρπούς της θείας χάριτος. (Έφεσ. ε' 9): « ὁ γάρ καρπός του Πνεύματος ἐν πάση ἀγαθούση και διαιούση και ἀληθεία ». Δηλαδή: « ὁ καρπός, που παράγει τό Ἅγιο Πνεῦμα στις ψυχές των φωτισμένων ἀπ' αὐτό, δείχνηται ἐξωτερικῶς με κάθε καλούση και διαιούση και φιλαλήθεια ». Ἄλλου δέ (Γαλ. ε' 22-23), τονίζει: « ὁ δέ καρπός του Πνεύματος ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰ-

ρήνη, μαυροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐχυράτεια ». Δηλαδή : « ὁ καρπός, τὸν ὁποῖο παράγει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μετὰ τὸ φῶτισμό καὶ τὴ χάρι, πού χορηγεῖ εἰς ψυχές μας, εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ χαρὰ πού προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀγαθὴ συνείδηση, ἡ ἀχώριστη ἀπ' αὐτὴ εἰρήνη, ἡ ἀνοχή καὶ ἡ πλατιά καρδιά στὶς ἀδικίες πού μᾶς κάνουν οἱ ἄλλοι, ἡ ἀγαθὴ διάθεση καὶ μαλωσύνη, ἡ εὐεργετικὴ ἐυδηλωσὴ καὶ ἡ ἐξωτερικεύσῃ της, ἡ ἀξιοπιστία εἰς τοὺς λόγους μας καὶ τὶς ὑποσχέσεις μας, ἡ πραότης καὶ ἡ ἐχυράτεια ἐν καθε πονηρῇ πράξει ». Οἷός ἀνω καρποὶ ἀποτελοῦν τὴ βάση τῶν ἀρετῶν, τὶς ὁποῖες ἀναπτύσσει ὁ ἀναγεννώμενος ἀπὸ τὴ θεία χάρι ἄνθρωπος.

γ) Ἡ δικαιοσύνη, ἡ σωτηρία καὶ ὁ ἁγιασμός

Πρῶτη ἐνέργεια τῆς θείας χάριτος εἶναι ἡ ὑλήση τοῦ ἀνθρώπου γιὰ μετάνοια καὶ πίστη, δηλαδή ἡ ὑλήση γιὰ τὴ σωτηρία. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶναι σαφῆς (Ἐφεσ. ε' 14): « ἔχειρε ὁ μαθεύδων καὶ ἀνάστα ἐμὲ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφάνει σοὶ ὁ Χριστός ». Δηλαδή : « Σήνω ἐπάνω σὺ πού κοιμᾶσαι τὸν ὕπνο τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀναστήσου ἀπὸ τὴ νέκρα καὶ τὸ θάνατο, στὸν ὁποῖον σέ ἔρριψε ἡ ἁμαρτία, καὶ δά σε φωτίσει ὁ Θεός ». Ἡ θεία χάρις ζυπνᾷ τὸν ἁμαρτωλὸν ἀπὸ τὸ λήθαργο καὶ τὸν ὕπνο τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸν καλεῖ νὰ ἔλθει κοντὰ στοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ φωτισθεῖ, νὰ ζωοποιηθεῖ καὶ νὰ σωθεῖ.

Ὁ ἄνθρωπος ὅσον ἁμαρτωλός καὶ ἂν εἶναι, ὅσον πολλά καὶ βαρῆα τὰ ἁμαρτήματά του, δεχόμενος τὴν ὑλήση, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἐνοχῆς, λυτρώνεται ἀπὸ τὴν

καταδίκη, σώζεται από τη θεία ὄρχη, δικαιώνεται. Ὁ ἄνθρωπος με τη μετάνοια και τὴν πίστη του ἀπο ἁμαρτωλὸς και ἔνοχος ἀναηρῶσεται δικαίος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, εἰρνεύει, ἀπουτᾶ ἡρεμη συνείδηση και γίνεται ἄξιος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ (Ρωμ. ε' 1): «Δικαιωθέντες οὖν ἐν πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Ἡ κλήση εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς δικαιώσεως καθὼς τῆς ἀναγεννήσεως προηγείται πάντοτε ἡ μετάνοια και ἡ συναισθήση τῆς ἁμαρτίας, ἡ κατάνυξη (Πράξ. β' 37-38): «Ἀκούσαντες δὲ κατενύχησαν τῇ καρδίᾳ». Δηλαδή, «μέ τὸ ἀκουσμα (τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ) συναισθάνθησαν τὴν ἐνοχὴν τους και κατέλαβε λύπη και κατάνυξη τὴν καρδιά τους».

Ἡ δικαιώση ἐπιφέρει οὐσιαστικὴ μεταβολὴ στὸν ἄνθρωπο. Ἀποτελεῖ ἀπόσβεση τῆς ἁμαρτίας και τῆς ἐνοχῆς και χαρακτηρίζει τὴν ἀπαρχὴ ἑνὸς νέου βίου ἀχλιότητος και δικαιοσύνης. Ἀπὸ τὴν μία πλευρᾶ ἔχουμε τὴν ἀφεση και ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸν ἀγιασμό. Ἡ δικαιώση ὁδηγεῖ εἰς σωτηρία. Ὁ ἄνθρωπος σώζεται, δικαιώνεται με τὴν πίστη του και τὰ ἀγαθὰ του ἔργα. Ὁ δικαιωθεὶς, με τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ και τῶν μυστηρίων τῆς Ἐπιλησίας, ἀν πεθάνει ἀμέσως μετὰ τὴν δικαιώση, θεωρεῖται σεσωσμένος, ὁδεύων τὴν ὁδὸ τῆς σωτηρίας εἰς τὸν οὐρανό. Ἐξ ἄλλου ὁ ἐπιζῶν δικαιωθεὶς και ἔξαιουλουθῶν νὰ ἀγωνίζεται στὸ δρόμο τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ και ἐφ' ὅσον δὲν ἐπιπέσει ἀπὸ αὐτῆ, θεωρεῖται και αὐτὸς κληρονόμος τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἡ ὁποία ἔξαρτᾶται ἀπὸ τὴν δικαιώση. Ἡ δικαιώση, ἡ σωτηρία και ὁ ἀγιασμός δὲν πρέπει νὰ χωρίζονται χρονικῶς γιατί ἀποτελοῦν ὅψεις τοῦ ἴ-

δίου πράγματος. Όπως το φως του ήλιου ανατέλλον διαλύει το σκοτάδι, έτσι εφ' όσον ο άνθρωπος αποδεχθεί τη διαιώση του, εισέρχεται σ' αυτόν η θεία χάρις, τον αγιάζει και τον εξοικονομεί από κάθε άμαρτία.

Άς σημειωθεί ότι κατά την Έπιληψία μας ή άφεση των άμαρτιών συνιστά πραγματική εξάλειψή τους, ο δε διαιωθής γίνεται άμεσα μένο της βασιλείας του Θεού. Ένώ στα έχθροσμα πράγματα ο διασπής άδωνοντας τον κατηγορούμενο δέν τον καθιστά δίαιον αλλά άπλως τον υπύσει έξωτερικά άδων, στο χώρο της χάριτος, ο Θεός «δέν θεωρεί» τον διαιωθέντα δίαιον αλλά τον «καθιστά δίαιον».

Η παραμένουσα και στο διαιωθέντα ροπή προς την άμαρτία δέν θεωρείται άμαρτία, εφ' όσον ή βούληση του ανθρώπου δέν ενδώσει σε αυτήν. Άς σημειωθεί ότι ή διαστροφή της βουλήσεως, που συνιστά αρχή και βάση της άμαρτίας, αίρεται παντελώς στο βασίλειο της χάριτος, ή δε αναγεννηθείσα θέληση στρέφεται πλέον προς τον Θεόν άγιασομένη στην πρόοδο του άγαθού. Τα λόγια και οι έμφράσεις με τις οποίες ή Άγια Γραφή περιγράφει τη διαιώση δέν αφήνουν καμμία άμφιβολία ότι εύρισκόμεθα πρό πραγματικής διαιώσεως, ή δε συνάφεια διαιώσεως και άγιασμού είναι έξωτερική.

Η καινή, ή εν Χριστώ ζωή, δέν θα πρέπει να διαχωρίζεται από τη διαιώση, αλλά να συνδέεται με αυτή οργανικώς, καθόσον το Άγιο Πνεύμα και ή άγάπη, που αποτελούν την αρχή της ζωής αυτής, αλλά και τη ζωογόνο μορφή της, χορηγούνται κατά τη διαιώση και έμδηλούνται στο μετέπειτα βίο άρετής του χριστιανού.

Ὁ ἁγιασμός με τὴν ἐνοίκηση τῆς θείας χάριτος, συνιστῶντας ψυχικὴ μεταβολή, ἁγία διάθεση καὶ ἀγαθὸ φρόνημα, ἐνισχύει τὴν πίστη τοῦ ἀνθρώπου καὶ κρατῶναι τὴν ἀγάπη, ἐυδηλώνεται δὲ μετὰ τὴν χαρὰ γιὰ τὴν ἐπιτέλεση τοῦ ἀγαθοῦ.

Ὁ ἁγιασμός ἀποτελεῖ τὴν οὐσία τῆς δικαιοσύνης, ἡ δὲ δικαιοσύνη ἐπειδὴ στηρίζεται στὴν ἐλευθέρω βούληση τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία διαφοροποιεῖται ἀπὸ ἄτομο σὲ ἄτομο, εἶναι ἐπιδευτικὴ ἀναπτύξεως καὶ προόδου. Ἔτσι ἔχομε διαφόρους βαθμούς δικαιοσύνης καὶ ἁγιασμοῦ, διαφόρους βαθμούς ἠθικοῦ ποιοῦ καὶ διαφόρους βαθμούς δόξης ἐπὶ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Οἱ βαθμοὶ αὗτοι ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ βαθμὸ τῆς προόδου τῆς ἠθικῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ ἀγαθοῦ, μαθόντι εἶναι δυνατόν ὁ δικαιοθεὶς μόνοντας κατὰ τὴν χρῆση τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως του νὰ ἐπιπέσει διὰ τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ τὴν χάρι τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἀγὼν γιὰ τὴν σωτηρία διέρχεται δι' ὅλου τοῦ βίου καὶ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸ χριστιανὸ καὶ ἰδιαίτερα τὸν Ὀρθόδοξο, νὰ εὕρισσεται πάντοτε στὶς ἐπάλξεις τοῦ ἀγῶνος γιὰ ἠθικὴ τελείωση, ἐυδῆλώνοντας ἀπὸ τὸν Κύριο κατὰ τὴν κυριακὴν προσευχὴ « τὴν ἀφεση τῶν ὀφειλημάτων » του. Ἡ ὑπαρξὴ ἁμαρτιῶν, θανασίμων ἢ μὴ, ἀποτελεῖ τὴν πηγὴ ἀνησυχίας τοῦ πιστοῦ γιὰ τὴν σωτηρία του καὶ τὴν ἐπιπτώση ἀπὸ τὴν χάρι τοῦ Θεοῦ. Κανείς μας δὲν γνωρίζει τί θὰ συμβεῖ αὐτῷ στὸν ἀγῶνα γιὰ τὸ ἠθικὸ ποιοῦν. Ἡ πίστη ὁμως ἐπὶ λυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου, ἐπὶ τὴν ἀπεριόριστη δύναμη τῆς θείας χάριτος καὶ ἐπὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιὰ μᾶς, μᾶς δίνει τὴν χερὴ βάση τοῦ συνεχοῦς ἀγῶνος, ἐπὶ ὅποιον πρέπει νὰ εἶμασθε βέβαιοι ὅτι θὰ νικήσουμε μετὰ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

δ) Ἡ ὀρθή πίστις καὶ τὰ μαλὰ ἔργα ὡς ὅροι τῆς
δικαιώσεως

Οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας διδάσκουν ὅτι ἡ ὀρθή πίστις καὶ τὰ ἀγαθὰ ἔργα ἀποτελοῦν τοὺς δύο ἀπαραιτήτους ὅρους τῆς δικαιώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ μάλιστα καὶ οἱ δύο μαζί, χωρὶς ἑξαγοραστὴ δύναμη ἢ ἀξιμισθία. Κατὰ τὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν ἡ «πίστις γὰρ χωρὶς ἔργων νεκρά ἐστίν, ὁμοίως καὶ ἔργα χωρὶς πίστεως, ἡ γὰρ ἀληθὴς πίστις διὰ τῶν ἔργων δοκιμάζεται». Κατὰ τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία, πίστις καὶ ἔργα δὲν πρέπει νὰ χωρίζονται γιατί εἶναι δύο ἀχώριστα στοιχεῖα ἑνὸς καὶ τοῦ ἰδίου πράγματος. Τὸ ἓνα προϋποθέτει καὶ περιέχει καὶ τὸ ἄλλο.

Πίστις δὲν σημαίνει ἀπλῶς ἀποδοχή τῶν ἀληθειῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀφοσίωση ἐπὶ Σωτήρα, ἡ ὁποία συνδέεται μὲ τὴν ἀποδοχή τῶν βωτηριωδῶν ἀληθειῶν καὶ γεγονότων τοῦ Εὐαγγελίου. Εἶναι σαφές ὅτι ἓνα τέτοιο εἶδος πίστεως δὲν εἶναι μόνον ἔργον τῆς διανοίας, ἀλλὰ προπαντὸς ἔργο ἡδυνά τοῦ ὁποῖο προϋποθέτει τὴν ἐνέργεια τῆς βουλήσεως. Ἡ πίστις συνδεδεμένη μὲ τὴ μετάνοια ἔχει ἡδυνάς ἰδιότητες τίς ὁποῖες καὶ τελειοποιεῖ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποῦ ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς κατὰ Χριστόν. Ἡ πίστις συνιστᾷ ἀυράδαντο πεποίθηση, ἐπὶ ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁ μόνος Σωτήρας καὶ Λυτρωτὴς τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Ἡ πίστις αὕτη, οὔσα τελεία καὶ ὀλοφυχη ἀφοσίωση ἐπὶ Χριστό καὶ ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν του, ἐυδηλώνεται ὡς πλήρης καὶ τελεία τήρηση καὶ ἐφαρμογή τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἰδιαίτερα τῆς ἀγάπης. Ἡ πίστις εἶναι

ἡ ἀρχὴ τοῦ χριστιανικοῦ βίου, ἐνῶ ἡ ἀγάπη τὸ ἐπιτε-
χασμα αὐτοῦ.

Ἡ πίστη συνδέεται στενῶς καὶ ἐνεργεῖ διὰ τῆς ἀγά-
πης, τῆς ὁποίας ἀναγκαῖες ἐυδηλώσεις καὶ καρποὶ εἶναι
τὰ ἀγαθὰ ἔργα. Ἡ ὀρθὴ καὶ ζῶσα πίστη περιέχει ἀλήθεια
καὶ ζωὴν, τὴν κατὰ Χριστόν, δηλαδὴ ἀγαθὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα
ὅταν ἐλλείπουν καθιστοῦν τὴν πίστη ψευδὴ καὶ ὑποκριτι-
κὴ. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ διαιουσα πίστη συνδέεται ἀχώριστα
μὲ τὴν ἀγάπη, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν οὐσιώδη μορφή τῆς
πίστεως, χωρίζεται δὲ ἀπὸ αὐτῆ μόνο λογικῶς καὶ ὄχι
πραγματικῶς. Ἡ οὐσία τῶν ἀγαθῶν ἔργων στηρίζεται
στην ἀγάπη πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τὸ συνάνθρωπό μας, τὸν
πλησίον. Ὅς ἐν τούτῳ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἔργα, ὡς ἀναγκαῖ-
ες ἐυφράσεις τῆς ἀγάπης συνδέονται μὲ τὴν διαιώση
καὶ ἐωτηρία.

Τὰ ἀγαθὰ ἔργα συνιστοῦν ἀναγκαῖες ἐυφάνσεις τῆς
ἀγάπης. Ἐδῶ δὲ πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι ἡ μὴ ἐυδήλωση τῆς
ἀγάπης λόγῳ ἐλλείψεως ἀφορμῆς ἢ ὑλικῶν μέσων χιὰ τὴν
ἐυδήλωσὴ τῆς ἔχει τὴν ἴδια ἠθικὴ ἀξία ὡς ἐὰν ἐξεδηλου-
το. Εἶναι ἡ προαίρεση ποὺ συνιστᾷ τὴ δημιουργοῦ δύνα-
μη τῆς ἀγάπης καὶ ὄχι ἀπλῶς τὸ ἀποτέλεσμα. Μὲ βάση
τὰ ἀνωτέρω δὲ μπορούσε κανεὶς νὰ διατυπώσῃ τὴν ὀρθό-
δοξὴν θέσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος διαιώνεται διὰ τῆς πίστεως τῆς
δι' ἀγάπης ἐνεργουμένης. Ἡ διαιώση εἶναι προϊόν τῆς ζώ-
σης πίστεως τῆς ἐνωμένης μετὰ τῆς ἀγάπης ἢ ἐνεργουμένης
διὰ τῆς ἀγάπης (Ἰακ. θ' 24): «ἐξ ἔργων διαιουῖται ἄνθρω-
πος καὶ οὐκ ἐν πίστει μόνον», ὡς καὶ (Γαλ. ε' 6): «ἐν
χαρὶ Χριστῷ Ἰησοῦ... ἰσχύει... πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη». Κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο ἡ διασύνδεση τῆς πίστεως μὲ

τήν ἀγάπη εἶναι οὐκ εὐδους σημασίας (Α' Κορ. ιχ' 2) : «ἐάν ἔχω πάσαν τήν πίστιν, ὡς τε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δέ μή ἔχω, οὐδέν εἰμι». Ἡ πίστις, ἡ διαμαρτυροῦσα τόν ἄνθρωπο, ἐμπνέει σ' αὐτόν τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας, ἐυχέται στήν καρδιά του τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί στηρίζεται στό σταυριστό θάνατο τοῦ Κυρίου καί τήν ἀνάστασή του, ὡς ὑψίστη ἀπόδειξη τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν ἄνθρωπο καί τοῦ μεγαλείου τοῦ Κυρίου.

Οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ὑπερτονίζουν τὰ ἔργα, ἐνῶ οἱ Διαμαρτυρόμενοι τὰ ἀπορρίπτουν. Ἰδιαιτέρα δέ οἱ Διαμαρτυρόμενοι κακοδόξως ἐυδέχονται τήν πίστιν ὡς ληπτικὸ μόνον ὄργανο καί πιστεύουν ὅτι ὁ Θεὸς διαμαρτυροῦται τόν ἄνθρωπο ἐπειδὴ πιστεύει, ἀποδέχεται δηλαδή τὸ Θεό, καί ὄχι ἐπειδὴ ἀγαπάει. Ἔτσι χωρίζουν τήν πίστιν ἀπὸ τὰ ἔργα. Οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἐπίσης κακοδόξως πιστεύουν στήν ἀξιωμαθία τῶν ἁγίων ἢ τὰ ὑπέρτατα ἔργα τους. Διδάσκουν ὅτι ὀρισμένα ἔργα εἶναι ἀρμετά γιὰ νὰ βώθουν τόν ἄνθρωπο καί νὰ τόν ὀδηγήσουν στόν Παράδεισο. Οἱ ἅγιοι ποὺ κάνουν παραπάνω ἔργα, ὑπέρτατα, ἔχουν περίσσειμα, τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ μοιρασθεῖ μεταξύ ἐμείνων ποὺ ὑστεροῦν καί δέν ἔχουν. Στήν κακοδοξία αὐτῆ ἐστηρίχθη ἡ γνωστὴ ἀπὸ τήν ἱστορία κορήνησι τῶν «κουκωροχαρτίων» ποὺ ἔδινε ὁ Πάπας.

Ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι τόν ἁμαρτωλό τόν σώζει ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἡ πίστις σ' αὐτόν καί τὰ καλὰ ἔργα του καί ὄχι τὰ ξένα. Ἡ Ὀρθόδοξη διδασκαλία εὐρίσκειται μεταξύ τῶν δύο πρὸ πάνω ἄκρων. Αὐτὴ δέχεται τὰ ἔργα μέ τήν ὀργανική τους ἐνότητα μέ τήν πίστιν καί ὡς καρποὺς τῆς πίστεως καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ Ἐπιληψία μας δι-

δάσκει ὅτι τὰ ἔργα δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὰ ἀξιόμισθα, οὐ-
τε αὐτὰ μόνον δικαιώνουν τὸν ἄνθρωπο, παρά μόνον
ἐφ' ὅσον εἶναι ἐνωμένα μετὰ τὴν πίστη καὶ γίνονται ὑπὸ
τὴν ἐπενέργεια τῆς θείας χάριτος. Τὰ ἀγαθὰ ἔργα ποῦ
κάνουμε δὲν ἀποτελοῦν αἰτίαν τῆς δικαιώσεως μας καθό-
τι (Ρωμ. γ' 24) : «δικαιούμενοι δωρεάν τῆ αὐτοῦ χάριτι
διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Κάθε κα-
λὸ ποῦ κάνουμε, τὸ κάνουμε ἐπειδὴ πρέπει νὰ τὸ κάνου-
με σὲ ἐμπλήρωση τῆς ὀφειλῆς μας (Λουκ. 13' 10) : «Ὁ-
ταν ποιήσετε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι δου-
λοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι πέποιήκαμε».

Κατὰ τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία ὑπάρχει ἐσωτερικὴ με-
ταξύ πίστεως καὶ ἔργων ἐνότης. Ἀναλόγως δὲ τῆς πίστεως
καὶ τῆς προπαρασκευῆς καὶ τῆς συνεργασίας τοῦ ἀνθρώ-
που στὴν ὁδὸ τῆς δικαιώσεως καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ μετὰ τὴν
πίστη καὶ τὰ ἀγαθὰ ἔργα, ἡ Ὄρθόδοξη Ἐκκλησία δέχε-
ται, τόσον διαφόρους βαθμοὺς δικαιώσεως καὶ ἁγιασμοῦ
(Ματθ. κ' 1-16), ὅσον ἀντίστοιχα καὶ διαφόρους βαθμοὺς
δόξης στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ὁ Μέγας Βασιλεὺς
τὸ διατυπώνει σαφῶς ὅτι «ἐπιμετρεῖται ἑαυτῷ κατὰ τὴν
ἀναλογίαν τῆς πίστεως». Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος τονί-
ζει καὶ τὴν περίπτωση τῆς λόγῳ σοβαρῶν ἠθανασίμων
ἁμαρτημάτων ἐπιπτώσεως τοῦ πιστοῦ ἀπὸ τῆς θείας χάρι-
τος, ὁ ὁποῖος πλέον «οὐκέτι ἐν τῷ Θεῷ ἔστι διὰ τὸ ἀπο-
στῆναι ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἐν τῷ Θεῷ ἅγιον καὶ παράκλητον
Πνεῦμα». Ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος, καθὼς ἔχουμε ἤ-
δη ἀναφέρει, τονίζει τὴν ἀνάγκη τῆς συνεχοῦς ἐρη-
χόρθεως γράφων (Α' Κορ. 1' 12) : «ὁ δουλῶν ἑστάναι βλε-
πέτω μή πέσῃ», δηλαδή, «ἐμεῖνος ποῦ ἔχει τὴν ἰδέα,

ὅτι στέμνεται καλὰ (στὴν πίστη), ἄς προσέχει, μήπως πέσει >7.

Ἐδῶ δὲ πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι ὅλες οἱ πρὸ πάντων δογματικὲς διδασκαλίαι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας περὶ θείας χάριτος καὶ προσοικειώσεως τῆς σωτηρίας, ἔχουν ἀφ' ἑνὸς μὲν συμπεριληφθεῖ στὴν ὀρθόδοξον λατρεία μὲ ἐκκλησιαστικούς ὕμνους ἀθάστου ὠραιότητος καὶ ποιητικοῦ κάλλους, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐβιώθησαν λατρευτικῶς διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἀπὸ τοῦ εὐσεβέος πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ὅλο τῆς ὀρθοδόξου δογματικῆς διδασκαλίας ἐνυπάρχει στὴν καθήμερινήν λατρεία καὶ καθίσταται διὰ τοῦ μέλους προσιτὸ στους πιστοὺς καθὲ ἐποχῆς, ποιικίλων πνευματικῶν δυνατοτήτων καὶ διαφοροῦ βάθους πίστεως.